

BELLONAS INNSPILL TIL HØRING AV REPRESENTANTFORSLAG OM EN MER SIRKULÆR ØKONOMI (FORSLAG 254 S (2021-2022))

Miljøstiftelsen Bellona har i over 30 år jobbet for løsninger som i dag defineres under konseptet sirkulær økonomi. Våre fagekspertene jobber aktivt med temaet og deltar i flere relaterte ekspertforum. Dette inkluderer ekspert- og styringsgruppen til EIP Raw Materials, som er et rådgivende organ for EU-kommisjonen med fokus på kritiske råvarer.

Vi ser positivt på representantforslaget om sirkulær økonomi, samtidig som vi ser noen sentrale forbedringspunkter. Under følger en utdyping av kommentarer og spørsmål på den muntlige høringen, sortert under de ulike punktene i representantforslaget.

Til forslaget punkt 19: "Stortinget ber regjeringen utarbeide nasjonale måltall innenfor sirkularitet i ulike nøkkelnæringer"

Bellonas kommentar: Ressurs- og energibruk forbundet med sirkulære løsninger må tas med i vurderingen

Alt som er sirkulært, er ikke miljøvennlig. Det må unngås at målet om sirkularitet bidrar til uforutsette problemskifter - altså at man løser ett miljøproblem ved å skape et annet. Derfor bør en evaluering av ressurs- og energibruk forbundet med sirkulære løsninger tas med i vurderingen, for å avgjøre om tiltak totalt sett bidrar positivt i et klima- og miljøperspektiv. Bellona mener punkt 19 bør utvides til å inkludere en formulering om dette. Eksempelvis vil det være lite gunstig for klimaet med bioplast hvis råstoffet er palmeolje, og det vil være lite gunstig å bruke fanget CO₂ til å lage syntetisk flydrivstoff, selv om dette vil være "å bruke karbonet en gang til" før det dumpes i atmosfæren.

Til forslaget punkt 3: "Stortinget ber regjeringen kartlegge behovet for, og tilgangen på, mineraler og sjeldne jordarter i Norge og innføre krav om at gjenvinningsbransjen gjenvinner sjeldne jordarter og mineraler"

Bellonas kommentar: Økt kartlegging er viktig, men et krav til gjenvinning kan få uheldige utslag. Andre insentiver vil kunne gi bedre effekt.

Bellona støtter første del av forslaget - å kartlegge behovet for, og tilgangen på mineraler og sjeldne jordarter i Norge. Mineraler er sentralt for grønn omstilling, og selv med økt resirkulering vil det være viktig med gruvedrift for å dekke behovet i overskuelig fremtid. Bellona har estimert at det trengs kobber tilsvarende en hel Nussir-gruve for å få nok til å bygge ut målet om 30 GW havvind. Grønnere gruvedrift på land i Norge kan bli viktig, og mer midler til NGUs kartlegging av mineralressurser er et steg i riktig retning. For mer informasjon om Bellonas syn på grønn gruvedrift, se f.eks. artikkel på Bellonas nettside: bellona.no/nyheter/industri/2022-05-gronnere-gruver

Bellona er kritisk til siste del av forslaget - altså et krav til gjenvinningsbransjen om å resirkulere sjeldne jordarter. Måltall og sporbarhet er bra, men det mangler industrielle gjenvinningsløsninger for flere aktuelle stoffer (se f.eks. [Jowitt et al. \(2018\): Recycling of the rare earth elements](#)), og vi er bekymret for at et krav til resirkulering av sjeldne jordarter kan få utilsiktede negative konsekvenser - for eksempel ved at det blir svært dyrt å levere avfall. Dette kan igjen øke problemer med at useriøse aktører dumper avfall og forurensner naturen. I stedet for et krav til resirkulering av enkeltstoffer bør det vurderes andre insentiver, og bevilgningene til forskning og utvikling innen gjenvinningsteknologi bør økes.

Bellona har i samarbeid med Norsk Industri fremmet at det etableres en IPCEI, altså *Important Project of Common European Interest*, for kritiske råvarer. IPCEI er innovative prosjekter på utvalgte industrielle områder som krever koordinert grenseoverskridende innsats. Prosjektene skal fremme investeringer og på sikt styrke Europas konkurransevne. Økt utvinning, bearbeiding og resirkulering av råvarer som er ansett som kritiske for en grønn omstilling av økonomien er et område som kan være godt egnet som en egen IPCEI i EU. Stortinget bør be regjeringen løfte dette i dialogen med EU.

Til forslaget punkt 5: "Stortinget ber regjeringen innføre en utvidet produsentansvarsordning for plastutstyr brukt innenfor fiskeri og oppdrett, og sette et mål for materialgjenvinning"

Bellonas kommentar: Det er viktig at nye produsentansvarsordninger ikke innføres uten å ta hensyn til den pågående evalueringen av de eksisterende ordningene, og utviklingen i EU

Miljødirektoratet har på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet igangsatt en evaluering av dagens produsentansvarsordninger, der 2 av 3 delrapporter er ferdigstilt. Nye produsentansvarsordninger bør ikke innføres uten å ta hensyn til de endelige anbefalingene fra evalueringsarbeidet. I tillegg pågår det viktige prosesser på dette i EU som må hensyntas.

Til forslaget punkt 6: Stortinget ber regjeringen vurdere en omlegging av grunnavgiften for drikkevareemballasje til en materialavgift og fase inn krav til bruk av resirkulert materiale i all drikkevareemballasje.

Bellonas kommentar: En gradert materialavgift bør prioritere resirkulert plast fremfor biobasert plast. Det bør stilles krav til at all ny emballasjeplast skal ha en kvalitet som tillater materialgjenvinning.

Bellona støtter gradert materialavgift, men i begrunnelsen for forslaget sidestilles biobasert plast med resirkulert plast. Det mener Bellona er en stor feil. Biobasert plast har vesentlige utfordringer med råstoff-tilgang, og det estimeres f.eks. at man vil trenge all skogen som hogges i Norge hvert år bare for å omstille én produksjonslinje for plast til biobasert råstoff. Biobasert plast løser heller ikke forsøplingsutfordringen, da slik plast i utgangspunktet er like lite nedbrytbar som fossil plast. Dette kan også sies om resirkulert plast, men insentiver for bruk av resirkulert plast vil i det minste gi plastavfallet økt verdi, og øke interessen for å utnytte det fremfor å dumpe det. Med bakgrunn i dette mener Bellona at en gradert materialavgift bør prioritere resirkulert materiale foran biobasert.

Designfasen er ekstremt viktig for at emballasje skal kunne materialgjenvinnes. Det bør derfor stilles krav til at all ny emballasjeplast skal ha en kvalitet som tillater materialgjenvinning. Det bør ikke tillates bruk av tilsetningsstoffer eller kompositter som hemmer muligheten for dette.

Til forslaget punkt 11: Stortinget ber regjeringen støtte etablering av digitale materialbanker for ombrukte byggematerialer

Bellonas kommentar: Det bør også etableres en markeds plass for bioressurser, etter anbefalingene fra BioDigSirk. Bionova bør få en koordinerende rolle for økt utnyttelse av restråstoff og målrettet bruk av begrensede bioressurser for størst mulig miljøgevinst.

Bellona er positive til å etablere en digital markeds plass for overskuddsmasser. Men dette bør også gjøres for bioressurser, som foreslått av prosjektet BioDigSirk - for å stimulere til økt bruk av restråstoff i norsk bioøkonomi.

Bellona vil anbefale representantene å fremme helhetlig bioøkonomi og mulighetene som ligger i Bionova. Det er store mengder biprodukter fra jordbruk, skogbruk, havbruk og fiskeri som i dag går

til spille og som burde utnyttes. Dette bør ikke kun styres av markedskrefter, det bør ligge til grunn et politisk forankret verdihierarki. Dette betyr helt enkelt at myndighetene må legge føringer for bruk av bioressurser som de gjør på andre knapphetsgoder det ikke fins nok av – for eksempel der de gir størst gevinst i forhold til bærekraftsmål. Bionova bør få en koordinerende rolle i dette, og i en revidering og modernisering av regelverket, for økt sirkularitet og ressursutnyttelse. For ytterligere informasjon, se Bellonas høringsinnspill til Bionova: bellona.no/nyheter/havbruk/2022-04-bionova-kan-spille-en-nokkelrolle

Til forslaget punkt 10 og 16: "Stortinget ber regjeringen fase inn krav om andel ombrukte, gjenvunne og fornybare materialer ved nybygg og ombygging fra 2025. Regjeringen bes vurdere graden av, og områder for, innfasing og komme tilbake til Stortinget på egnet måte, senest innen revidert nasjonalbudsjett 2023" og "Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak for å sikre at flere offentlige innkjøpere stiller krav om innblanding av resirkulerte ressurser i produkter som anskaffes"

Bellonas kommentar: Innblandingskrav kan gi god effekt, men kan også gi utilsiktede negative effekter. Det bør differensieres mellom ulike byggematerialer, og sikres at kravene både er praktisk gjennomførbare og gir reell miljøgevinst.

Bellona er positiv til krav om innblanding av resirkulerte ressurser, men hvis kravene utformes feil kan de også slå ut negativt. Det er viktig å differensiere mellom ulike materialer, og stille krav som både er praktisk gjennomførbare og som gir reell miljøeffekt. For eksempel er situasjonen svært forskjellig for de to mest sentrale bygningsmaterialene, stål og betong. For betong kan det gi stor gevinst å stille krav til innblanding av resirkulert materiale - i dag deponeres store mengder masser som kunne blitt byggeråstoff (dette skyldes i tillegg utfordringer med regelverket, se Norsk Industri sitt høringsinnspill angående krom-6). Gruveavfall fra Titania-gruva i Rogaland kan for eksempel brukes til å lage klimavennlig betong, og en pilotproduksjon er under oppføring. Men for at dette skal bli storindustri må det etableres et tydeligere marked. Når det gjelder stål så er det allerede høy etterspørsel etter skrap og et velfungerende marked for skrapstål. Tilnærmet alt går tilbake i verdikjeden. Da vil et krav ha mindre effekt. Man kan til og med risikere at kravet gir økte utslipp, dersom hovedeffekten blir å flytte stålskrap over større geografiske avstander, uten at den totale mengden resirkulert materiale økes.

Med vennlig hilsen

Martin Sveinsson Melvær
Teamleder materialer og industri
Miljøstiftelsen Bellona